

Een muzikaal eerbetoon

Roger 'Moreno' Rathgeb liep veertien jaar lang met het idee om een muzikaal eerbetoon te maken voor de slachtoffers van Auschwitz. Na een bezoek aan het voormalige vernietigingskamp klapte hij dicht. Uiteindelijk hervond hij zijn kracht en voltooide hij zijn dodenmis, het 'Requiem voor Auschwitz'.

door **Paul Geraedts**

In de studeerkamer van geboren Vaalsenaar Roger 'Moreno' Rathgeb is het moeilijk om niet te struikelen over de talrijke muziek-instrumenten. Een staande bas, een gitaar en diverse violen liggen her en der verspreid. In het midden staat zijn elektrische piano. Op dit instrument heeft de zigeunermuzikant zijn requiem gecomponeerd. Een van oorsprong katholieke dodenmis voor alle slachtoffers van de Holocaust, of zoals de Roma en Sinti het noemen: de *Porajmos* (de Verslinding).

De oorsprong van het *Requiem voor Auschwitz* mag dan wel katholiek zijn, Rathgeb benadrukt dat zijn compositie niet aan een geloof gekoppeld mag worden. „Het is een dodenmis voor alle slachtoffers van de Holocaust, en dan specifiek zij die gevallen zijn in Auschwitz. Jood, zigeuner, homoseksuel of communist; allemaal zaten zij in het kamp. Allemaal voelden zij diezelfde pijn, en op een klein deel na gingen zij allemaal over diezelfde kaarsrechte weg richting hun noodlot.”

Hoewel hij zelf jaren na de oorlog geboren is, heeft Auschwitz de componist ook een tijd lang in een wurggreep gehad. „In de zomer van 1999 was ik net begonnen met het werk toen ik op een zigeunerfestival in het Poolse stadje Oswięcim (Auschwitz) speelde. Ik besloot om het kamp te bezoeken, dacht daar aan inspiratie te ko-

Jarenlang lag het requiem te verstoffen in de kast van Roger 'Moreno' Rathgeb.

foto **Diana Scheilen**

men. Het tegendeel was waar. Mijn creativiteit was volledig weg na het zien van die gruwelijke plek, die hel op aarde. Jarenlang lag het requiem te verstoffen in een kast.”

Om het project zo neutraal mogelijk te houden, hanteerde de componist een opmerkelijke werkwijze. „Allereerst heb ik geen enkele andere dodenmis beluisterd. Wel heb ik voor de teksten naar het *Requiem* van Giuseppe Verdi gekeken, omdat ik deze in het Duits en Engels kon vinden. Ik moest eerst opzoeken wat een Requiem precies was, had als *gipsy* muzikant totaal geen ervaring op dit gebied. Uiteindelijk zijn er ook flink wat zigeunerelementen in het stuk opgenomen. Sommige onbewust, andere zitten daar met een bedoeling.” De vervolging van de zigeunervolken in de Tweede Wereldoorlog is an-

no 2012 nog steeds een onderwerp waar relatief weinig aandacht aan besteed is. Deze ‘vergeten genocide’ van een half miljoen Europese Roma en Sinti elimineerde in Nederland bijna de gehele zigeunerbevolking. Omdat het volk van oudsher uit verhalenvertellers en muzikanten bestaat, zijn er weinig boeken over de *Porajmos* verschenen. Maar ook discriminatie speelt nog steeds een rol in dit ondergeschoven thema. In veel Centraal- en Oost-Europese landen worden zigeuners nog steeds ernstig achtergesteld.

Voor Rathgeb lag hier een uitdaging. „Ik wil het publiek bewust maken van deze tragedie, opdat het nooit vergeten wordt. Zelfs in Auschwitz wordt naar mijn idee nog te weinig aandacht besteed aan de zigeunervervolging, het voormalige *Zigeunerlager*

(zigeunerkamp) is een kale, open vlakte. Niets herinnert er nog aan, niet eens een plaquette. Wat dat betreft is er sinds de Tweede Wereldoorlog niet veel veranderd.”

Naast een eerbetoon aan de slachtoffers van Auschwitz brengt Rathgeb met het requiem een ode aan zijn volk. „Dat hoor je aan de zigeunerelementen die als een rode draad door het stuk lopen. De overgrote meerderheid van de dodenmis is gebaseerd op klassieke muziek, maar af en toe hoor je een zigeunerklankje, een toonladder die typisch is voor onze muziek. Tussen die meerderheid is dat maar een klein deel. Net zoals het zigeunervolk dat altijd is geweest. Die klanken spreken voor ons, dat zijn onze boeken en films. Alsof ze zeggen willen: we zijn maar een minderheid, maar we zijn niet uitgeroeid.”